

Aluerajaus 1:15000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Kerroksisuus
Intensiteetti

Ruutukaavakeskusta on Oulun kaupungin syntyhistorian kehto, joka sisältää valtakunnallisia, maakunnallisia ja paikallisia kulttuuri- ja rakennushistoriallisia arvoja. Keskusta on itseoikeutetusti kaupunkikulttuurin ja oululaisen toimeliaisuuden sykkivä sydän.

Torinranta Kiikelinsaarela (Oulun kaupunki)

Maakunta-arkisto Rautatienkadun suunnalta

SOK:n keskusvarasto- ja toimistorakennus

Sijainti

Ruutukaavakeskusta sijoittuu kaupunkirakenteessa radan, joen ja meren yhtymäkohtaan Oulujoen suistoon.

Rajaus

Aluerajaus käsittää vanhan ruutukaavakeskustan ympäristöineen Heinäpästä Myllytullin eteläosaan ja torin rannasta rautatiehen. Alue on laaja ja sisältää monelta aikakaudelta peräisin olevia osa-alueita ja rakennuksia. Rajaus osoittaa samalla tulevan keskusta-alueen moderniin rakennuskantaan keskittyvän inventoinnin alueen.

Alueen historiaa

Oulun ensimmäinen asemakaava laadittiin 1651, kun maanmittari Claes Claesson suoritti "regulariteetin" eli kaupunkialueen kartoituksen ja katujen uudelleen järjestämisen. Oulun keskusta uudistivat suuret tulipalot 1652, 1705, 1773 ja 1822. Ehrenströmin ja Engelin 1824 laatimassa asemakaavassa esitettiin empiren ihanteiden mukaisesti väljät katutilat ja kaupunginoja säilytettäväksi luonnonmukaisena. Laajan 1882 kaupunkipalon jälkeen kaupunkirakennetta ohjasi vuoden 1908 asemakaava, jonka laatijoina olivat muun muassa Alexander Brandt, Victor J. Sucksdorff ja Bertel Jung.

Kaupungin keskusta tuhoutui pahoin talvi- ja jatkosotien pommituksissa, mistä seurasi mittava jälleenrakennustyö. Tuon ajan merkittävä kaava oli arkkitehtien Otto-livari Meurmannin ja Aarne Ervin laatima asemakaavan muutos 1947. Avoimen kaupunkira-

kenteen tavoitteiden mukaisesti keskustasta muodostettiin arvokas puistojen sarja, johon julkiset rakennukset sijoittuvat, ja katuverkko jäsenettiin pää- ja sivuväyliin. Nämä periaatteet näkyvät kaupunkirakenteessa edelleen.

Ruutukaavakeskustaan osittain sisältyvät Kaupunginojan varren puistovyöhyke, Oulun rantakortteleiden julkinen kaupunkitila sekä Oulun vanha monumentaalikeskus ja Franzenin puisto ovat valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä (RKY 2009). Jälleenrakennuskauden korttelit Tuomiokirkon läheisyydessä sekä 1960- ja 1970-luvuilla uudistettu Heinäpää kuuluvat paikallisesti arvokkaan alueen rajaukseen.

Käyttötarkoitus

Alueelle sijoittuu kaupunkikeskustan tyypillisiä toimintoja: hallinnollisia, kaupallisia ja kulttuuripalveluita. Keskustassa on myös paljon myös asuntoja.

Rakennettu ympäristö

Alue sisältää runsaasti eri-ikäistä rakennuskantaa. Vanhinta kerrostumaa on Lääninhalituksen, Lyseon ja Tuomiokirkon muodostama vanha monumentaalikeskus Franzénin puiston ympärillä. Rantakadun korttelit on rakennettu vuoden 1882 palon jälkeen. Kokonaisuuteen kuuluvat 1901 valmistunut kauppahalli sekä torialueen ranta-aitat. Hallituskadulla Rantakadun ja Torikadun välillä on yhtenäinen, uusrenessanssin piirteitä sisältävä katutila. Kirkkokadulla on keskustan kaupunkimaisiin katutila, jonka rakennukset ovat pääosin 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä. Jälleenrakennuskaudella

Näkymä Lyötynpuistosta etelään

Terveysasema, entinen Keskuskansakoulu

Näkymä Saaristonkatua luoteeseen

keskustaan rakennettiin merkittävästi Meurmann-Ervin asemakaavanmuutoksen perusteella. Rantakatu sekä kirjasto- ja teatteritalon ja hotellirakennuksen sisältävä uusi monumentaalikeskus toteutettiin osittain Marjatta ja Martti Jaatisen kilpailuvoiton (1966) perusteella.

Keskusta-alueen rakennuskantaa on jatkuvasti korjattu, laajennettu ja täydennetty sekä osin myös purettu. Oulun keskustan maankäytön ja liikenteen tavoitesuunnitelman 2020 (MALI 2020) esittämistä toimenpiteistä toteutetaan parhaillaan kuuden keskeisen korttelin mittavaa uudistamista. Pakkahuoneenkadun, Uusikadun, Saaristonkadun ja Torikadun rajaamalle alueelle on asemakaavoilla mahdollistettu runsaasti rakennusoikeutta kaupallisille palveluille, toimitiloille sekä asunnoille. Liikennenympäristön osalta MALI:ssä esitetyistä toimenpiteistä Torikadun joukkoliikennekatu on toteutettu ja kallioparkki Kivisydän valmistuu syksyllä 2015.

Maisema

Ruutukaavakeskusta rajoittuu Oulujoen suistoon, jonne avautuu hienoja näkymiä useasta paikasta. Pokkitörmä, tuomiokirkon ympäristö ja suistoon laskeva Kaupunginoja saavat aikaan poikkeuksellista vaihtelua muutoin tasaiseen maisemaan. Kaupunginajan varren puistovyöhyke muodostaa ruutukaavakeskustaan diagonaalisen viheryhteyden.

Heinätorin koulu ja puisto (Oulun kaupunki)

Alueen arvot

Ruutukaavakeskusta sisältää Oulun vanhimmat kaupunkirakenteen elementit. Siellä on niin valtakunnallisesti, maakunnallisesti kuin paikallisestikin merkittäviä kulttuurihistoriallisia, rakennustaiteellisia ja maisemallisia arvoja. Kaupunkiarkeologisen inventoinnin päivityksessä (2007) on suurella osalla keskustaa määritelty alueet, joilla kulttuurikerrokset ovat todennäköisesti säilyneitä. Arkeologiselta merkittävyydeltään tarkastelualueen korttelit on jaettu kahteen luokkaan.

Suunnittelutilanne

Keskustan alueella on vireillä useita asemakaavan muutoksia. Kaavamutosten yhteydessä on laadittu kortteli- ja rakennuskohtaisia rakennushistoriaselvityksiä. Keskustan kokonaisuutta on tarkasteltu muun muassa Uuden Oulun yleiskaavan pohjaksi laaditussa Kaupunkikuvaselvityksessä (2013).

Suosituksukset

Alueelle suositellaan laadittavaksi kokonaissuunnitelma, johon sisältyy erityisesti modernin rakennuskannan inventointi ja arvottaminen.

Näkymä Uusikadun ja Kauppurienkadun risteyksestä

Otto Karhin aukio Isokadun ja Pakkahuoneenkadun kulmassa

Hallituskatu 20-24

Ojakatu 2

Ojakatu 1

Lähteet

Arvokkaita alueita Oulussa osa I, Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Aluesuojelutyöryhmä, 1999

Oulun Graadi, 350 vuotta asemakaavoitusta, Niskala & Okkonen, Oulun kaupungin tekninen keskus, 2002

Oulun keskustan maankäytön ja liikenteen tavoitesuunnitelma MALI 2020, Oulun kaupunki, Esisuunnittelijat Oy, Arkkitehtitoimisto Mikko Heikkilä Oy, Tuomas Santasalo Ky, 2001

Oulun kulttuuriympäristöohjelma, Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmä, 2013

Oulu – Uleåborg, Kaupunkiarkeologinen inventointi, Tiia Ikonen&Teemu Mökkönen, Museovirasto, 2002

Oulu – Uleåborg, Kaupunkiarkeologisen inventoinnin päivitys, Titta Kallio-Seppä, Museovirasto, 2007

Oulu - Arkkitehtuurin opaskartta, Oulun kaupunki, 2005

Vanha poliisilaitos, Torikatu 8

Rotuaari (Oulun kaupunki)

Hallituskatu 17

Panoraama Kirkkokadulta kohti kaupungintaloa